

การเสวนา หัวข้อ มรดก ๑๔ ตุลา ในมุมมองคนหลากรุ่น

วันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ เวลา ๑๓-๓๐-๑๕-๐๐ ณ ห้องประชุมสัญญา ธรรมศักดิ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์

วิทยากร

ศาสตราจารย์ ดร. ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ วิทยาลัยนานาชาติปริทัศน์ ปณมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คุณวัฒน์ชัย วิปัจกุล อดีตผู้จัดการอนุสรณ์สถาน ๑๔ ตุลา

คุณณภาวัลย์ สิทธิศักดิ์ นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ ชั้นปีที่ ๔ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ดำเนินรายการ

คุณสินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย ผู้จัดการสถาบันปริทัศน์ ปณมยงค์

ผู้ดำเนินรายการ : สวัสดิ์ท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน

ในวาระครบรอบ ๓๙ ปี เหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้จัดให้มีการเสวนาภายใต้หัวข้อว่า “มรดก ๑๔ ตุลา ในมุมมองคนหลากรุ่น” ทุกท่านคงทราบที่อยู่แล้วว่า มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งแรกก่อตั้งคือ ‘มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง’ ก่อกำเนิดขึ้นมาเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๗ ตามหลักข้อที่ ๖ ของคำประกาศคณะราษฎร “จะต้องให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร” โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ความรู้ด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สถาบันการศึกษาแห่งนี้ได้ทำหน้าที่ตามเจตนารมณ์แห่งการก่อตั้งตลอดมา แม้บางช่วงเวลาจะต้องฝ่ามรสุมโหมกระหน่ำอย่างรุนแรง แต่ก็สามารถยืนหยัดผ่านมาได้ ในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ มีบทความชิ้นหนึ่งเขียนโดยนักเขียนหนังสือพิมพ์ เรื่อง ‘ดูนักศึกษา มก. ด้วยแว่นขาว’ ข้อความตอนหนึ่งมีดังนี้... นักศึกษาและบัณฑิตของมก. มีความรักในมหาวิทยาลัย มิใช่เพราะเหตุแต่เพียงว่าเขาได้เรียนในมหาวิทยาลัยนี้ เขารักมหาวิทยาลัยนี้เพราะว่ามีธาดูบางอย่างของมหาวิทยาลัยนี้สอนให้เขารู้จักรักคนอื่น ๆ และรู้จักความทุกข์ยากของคนอื่น ๆ เพราะว่ามีมหาวิทยาลัยนี้ไม่กักกันเขาไว้ ในอุปาทานและความคิดที่รู้จักเอาแต่ตัวรอดเท่านั้น นี่เป็นบางส่วนของบทความที่เขียนโดยกุหลาบ สายประดิษฐ์ ซึ่งต่อมาในช่วงหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ได้มีการตัดข้อความให้กระชับขึ้นแต่เนื้อหายังคงสมบูรณ์อยู่คือประโยคที่ว่า “**ฉันรักธรรมศาสตร์ เพราะธรรมศาสตร์สอนให้ฉันรักประชาชน**” ทุกวันนี้วลีนี้เป็นวลีคู่กับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ต้องถือว่าเป็นการหลอมรวมประชาชนทุกหมู่เหล่าที่ต้องการสิทธิเสรีภาพ และประชาธิปไตย ต้องการให้มีรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้ง นี่เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ไทย ที่การเคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตย ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด เปิดเผยที่สุด เป็นครั้งแรกและครั้งเดียวที่หลอมรวมคนทุกชนชั้นที่รักชาติ รักประชาธิปไตย อย่างเปิดเผย เราต้องยอมรับความจริงว่าตั้งแต่การทำรัฐประหารเมื่อ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ โดยคณะทหารนำโดย พลโทผิน ชุณหะวัณ เป็นต้นมา กว่า จะมาถึงเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นเวลาถึง ๒๖ ปีที่เราต้องอยู่ภายใต้ สถานการณ์ที่ไม่เป็นประชาธิปไตย แม้จะมีช่วงระยะเว ลာของลมหายใจสั้นๆของประชาธิปไตย แต่ทุกชั้นตอนของประชาธิปไตย ในขณะนั้นไม่ใช่เนื้อหาของประชาธิปไตยที่แท้จริง กว่า จะมาถึง เหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เท่ากับสังคมไทยได้สะสมปัญหาความไม่เป็นประชาธิปไตยอย่าง ยาวนาน ดังนั้นการเกิดขึ้นของ เหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ คือจุดตัดเปลี่ยนที่สำคัญ สำหรับการก้าวสู่อิทธิพลใหม่ที่ปลดปล่อยพลังทางเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งการเมืองในระดับหนึ่ง เราสามารถตัว กันวันนี้ในภาคเช้าของทุกปี ที่อนุสรณ์สถาน ๑๔ ตุลาคม สีแยกคอกวัว ถนนราชดำเนินกลาง มูลนิธิ ๑๔ ตุลา และองค์กรประชาธิปไตยต่างๆ จัดให้มีพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อน้อมรำลึกถึงผู้เสียสละชีวิตในเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา รวมทั้งผู้บาดเจ็บ พิการ มีการแสดงปาฐกถา ที่มีเนื้อหาต่างๆที่แหลมคมในแต่ละ ปี สำหรับปีนี้เป็นการจัดงานใน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อให้เห็นความต่อเนื่องกันของสายธารประวัติศาสตร์ประชาธิปไตย เราไม่สามารถแยกออกได้ จากเหตุการณ์ก่อนหน้านั้น หรือจุดเริ่มต้นตั้งแต่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ มาถึงเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ และเข้มข้นในระยะ ๓ ปี จนเกิดเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ มาสู่เหตุการณ์ พฤษภาคม ๒๕๓๕ และหลังจากนั้นมีรัฐธรรมนูญสี่เขียว การเกิดการทำรัฐประหารเมื่อ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ จนก้าวมาถึงการมีประชาธิปไตยที่เราเห็นทุกวันนี้ ทั้งหมดนั้นคือเส้นทางอันเต็มไปด้วยความ ผันแปรของสายธารประชาธิปไตยไทย

ก่อนที่จะเข้าเรื่องการเสวนาในวันนี้ เรามีหัวข้อในการเสวนาว่า **“มรดก ๑๔ ตุลา ในมุมมองคนต่างรุ่น”** ในเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์คือจุดเริ่มต้นของการต่อสู้ เมื่อมีการจับกุม ๑๓ ผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญแล้ว ทำให้ เกิดการเคลื่อนไหวคัดค้านการจับกุมของคนจำนวนมาก เกิดการเรียกร้องของนักวิชาการ นักคิดนักเขียนและนักต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมทั้งปวง จุดเริ่มต้น ซึ่งเป็นจุดแตกหักที่เป็นรูปธรรมคือ ณ ที่ลานโพธิ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แห่งนี้ ในวันที่ ๗ วันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๑๖ เราได้เห็นชาวศรีโครม ด้วยความเป็น น้ำหนึ่งใจเดียวกันของประชาชนและสื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์นั้น ให้ความสำคัญกับภาคประชาชนนิสิตนักศึกษาเป็นอย่างยิ่งตั้งแต่ก่อนหน้านั้นแล้ว โดยให้การสนับสนุนขบวนการนิสิตนักศึกษาเพื่อ เรียกร้องความเป็นธรรมชั้นตอนต่างๆ จนถึงการเรียกร้องประชาธิปไตย มีการเสนอข่าวการแจกใบปลิวเรียกร้องรัฐธรรมนูญ วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๖ ไปจนถึงการ

จับกุม ๑๓ ผู้ต้องหา นำไปสู่การชุมนุมที่ลานโพธิ์ และผู้ที่เป็นผู้นำที่จุดประกายเริ่มต้น นั้น ขณะนี้คือ ดร. เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ในขณะที่นั้นคือนักศึกษาศาสตร์ที่ชื่อนายเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ยืนไฮปาร์คอยู่คนเดียว มีผู้ฟังอยู่จำนวนหนึ่งก่อนที่จะเพิ่มมากขึ้นในเวลาต่อมา นั้นเป็นจุดเริ่มต้นที่ก่อนกระจายขยายวงไปทั่วทั้งแผ่นดินไทย ซึ่งเสียงนั้นได้สั่นสะเทือนความรู้สึกไม่มั่นคง ไปยังโสตประสาทของเผด็จการ แต่กลับปลุกขวัญพลังใจให้ประชาชน ทุกภาคส่วน กล้าลุกขึ้นมาคัดค้านต่อสู้กับอำนาจที่ไม่เป็นธรรม นำไปสู่เหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖

เมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ นี้ ประธานกรรมการมูลนิธิ ๑๔ ตุลา (นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์) ได้ทำหนังสือ เสนอผ่านอธิการบดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ขอให้สภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พิจารณาประกาศให้วันที่ ๑๔ ตุลาคมเป็นวันประชาธิปไตย และเป็นวันสำคัญของมหาวิทยาลัย อีกทั้งให้มีการจัดกิจกรรมทุกปี

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๕ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ ทำหนังสือแจ้งกลับไปยังประธานกรรมการมูลนิธิ ๑๔ ตุลาว่า ในการประชุมสภามหาวิทยาลัยครั้งที่ ๘ /๒๕๕๕ วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๕ ที่ประชุมได้พิจารณาอนุมัติให้วันที่ ๑๔ ตุลาคมของทุกปีเป็นวันสำคัญของมหาวิทยาลัยและให้มีกิจกรรมต่อเนื่องทุกปีในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แห่งนี้ ขอให้พวกเราที่อยู่ ณ ที่นี้ ประบมือให้มติดีด้วย (เสียงปรบมือ)

ระยะเวลา ๓๙ ปีนี้ใครว่านานก็นานใครว่า ชั่วพริบตาจิตใจเดียวก็ไม่ผิด พวกเราที่ยืนอยู่คู่คงต่อการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยนี้ ยังจะต้องต่อสู้ไปตลอดชีวิตเราและ ยังจะต้องต่อสู้ไปสู่ออนาคตอีกยาวนาน จนกว่าประชาธิปไตยจะสมบูรณ์ นี่ถือเป็นก้าวเล็กๆแต่เป็นก้าวอย่างที่สง่างามและสำคัญยิ่งที่เราได้กลับไปให้ความสำคัญต่อเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ถูกต้องและชอบธรรม ถ้าหากเป็นไปได้ในปีหน้าในวาระครบรอบ ๔๐ ปี เหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ นั้น ขอเสนอให้รัฐบาลมีมติประกาศให้ ๑๔ ตุลาคม เป็นวันสำคัญของชาติและมีการจัดกิจกรรมต่อเนื่องทุกปี ถ้าทุกคนที่อยู่ที่นี่เห็นด้วยกรุณาปรบมือครับ (เสียงปรบมือ)

สิ่งที่เสนอไปยังรัฐบาลนั้น ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นไม่ได้ เนื่องจากทุกอย่างก้าว ที่ให้คุณค่ากับประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยนั้นสำคัญและเป็นผลดีต่อประเทศไทยทั้งสิ้น เราหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเสียงจากห้องประชุมแห่งนี้จะส่ง สัญญาณถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล เรายังมีเวลาเตรียมตัวและคิดว่าหลายภาคส่วนน่าจะหาเวลาพูดคุย กันและหาช่องทางเสนออย่างเป็นทางการต่อรัฐบาล แน่นนอนเคยมีการประกาศของรัฐบาลว่าให้วันที่ ๑๔ ตุลาคม เป็นวันประชาธิปไตย มาแล้ว แต่ในส่วนของฝ่ายบริหาร ยังไม่เป็นมติ

ของคณะรัฐมนตรี ถ้ารัฐบาล ประกาศให้วันที่ ๑๔ ตุลาคมเป็นวันสำคัญ ของชาติโดย จะให้มีการจัดกิจกรรมในวาระดังกล่าวของทุกๆปี หมายความว่าทุกภาคส่วนของรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการศึกษาทั่วประเทศที่สังกัดรัฐบาลจะได้จัดงานให้นักเรียนนักศึกษาได้ เรียนรู้ศึกษาระบบการทาง ประชาธิปไตย ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสร้างคุณภาพให้เยาวชนในสังคม เราหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวาระ นั้นจะมาถึงในไม่ช้านี้

เมื่อจบการเสวนาในหัวข้อ “มรดก ๑๔ ตุลา ในมุมมองคนหลากรุ่น” แล้ว เราจะลงไปข้างล่าง เพื่อไปร่วมเป็นสักขีพยานพิธีประกาศรับรองวันที่ ๑๔ ตุลาคมเป็นวันสำคัญของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเปิดตัว มรดก ๑๔ ตุลาที่ลานโพธิ์ ขอ เชิญชวน ให้ทุกท่านไปร่วมกิจกรรม มออย่างพร้อมเพรียงกัน เรา กลับมาที่การเสวนา อย่างที่เรียนว่าเป็นความ สำคัญของคนทั้งประเทศ แล้วมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นจุดศูนย์กลางที่เกิดเหตุการณ์ขึ้น หัวข้อเสวนานี้เรามีวิทยากรที่จะมาพูดคุย รวมสามท่าน เป็นบุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับสังคมและการศึกษาต่างกรรมต่างวาระกัน คนที่นั่งอยู่ ตรงกลาง หลายท่านรู้จักเป็นอย่างดีในแง่ของประวัติศาสตร์งานวิชาการ และท่านก็เป็นผู้หนึ่งที่ลงชื่อร้อย คนแรกในการเรียกร้อง รัฐธรรมนูญ เรา รู้จักท่านในตำแหน่ง ของ ศาตราจารย์ ดร.ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ท่านเป็นธรรมศาสตร์ วิชา นานาชาติปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิหลายแห่งมีบทความ วิชาการมากมาย งานเด่นๆของท่าน อย่างเช่น บาดแผลอเมริกา สงครามและเสรีภาพในประวัติศาสตร์ สหรัฐอเมริกา กำเนิดและความเป็นมาสิทธิมนุษยชน ความคิดการเมืองแบบไพร่กระ ฎุมพี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ความเป็นมาทฤษฎีแบ่งแยกดินแดนภาคใต้ ความคิดทางการเมืองของ คนอเมริกันผิวดำจาก ทาสสู่เสรีชน ปาฐกถาปริทัศน์ พนมยงค์ ในวาระ ๘๐ ปีการอภิวัฒน์สยาม ๘ ทศวรรษสยามปฏิวัติความคิดว่า ด้วยระบอบประชาธิปไตยในระยะเปลี่ยนผ่าน ๒๔ มิถุนา ๒๕๕๕ และท่านยังมีบทความต่อเนื่องใน นิตยสารวิชาการสามารถหาอ่านกันได้ในเรื่อง การปฏิวัติ (ไพร่ซ้ำ ซ้ำแผ่นดิน) ลงเป็นตอนๆ ต่อเนื่องอ่าน แล้วติดใจเพราะเขียนได้ละเอียด ซึ่งอธิบายเรื่องราวต่างๆไว้อย่างน่าสนใจ ขอเสียง ประบมือให้กับอาจารย์ ธเนศ (เสียงปรบมือ)

ถัดมาคุ่นหน้าคุ่นตากันเป็นคนหนุ่มไฟแรงอดีตท่านเป็น นายกองัดการนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ปี ๒๕๓๐ จบธรรมศาสตร์ จากคณะเศรษฐศาสตร์ทั้งปริญญาตรีและโท เป็น บรรณาธิการนิตยสาร Corporate Thailand เคยเป็นอาจารย์ประจำ วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต เคยเป็นผู้จัดการอนุสรณ์สถาน ๑๔ ตุลา ในยุคบุกเบิก แล้วก็ทำให้อนุสรณ์สถานมีชีวิตชีวา ปัจจุบันเป็นหัวหน้าฝ่ายวิชาการสำนัก งานอุทยานการเรียนรู้ สำนักงานพัฒนาและบริหารองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี คุณ วัฒนชัย วินิจจะกุล (เสียงปรบมือ)

ส่วนข้างๆ ผมอยู่ติดกันเลย คนนี้เป็นคนรุ่นใหม่แท้ๆ เป็นนักศึกษาปริญญาตรีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำกิจกรรมต่างๆ มา กมาย เป็น อาสาสมัครค่ายเยาวชน มูลนิธิ ๑๔ ตุลา เป็น อาสาสมัครหลายโครงการ ทำนิทรรศการ และทำงานสารคดีชุดชีวิตและอุดมคติ ดร .ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ทำ นิทรรศการเคลื่อนที่สู่ ๑๐๐ ปี ชาตกาลป๋วย อึ๊งภากรณ์ ในส่วนภูมิภาค และอื่นๆ อีกมากมาย คุณ นภาวัลย์ สิทธิศักดิ์ (เสียงปรบมือ)

นี่คือคน ๓ รุ่น ที่มีประสบการณ์มีแง่คิดและการรับรู้ต่างกัน อาจารย์ธเนศล้ำผัส ๑๔ ตุลาโดยตรง อาจารย์วัฒน์ชัยถือว่รับรู้และเติบโตมาหลังจากนั้นก็ได้เข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อย่างเอาการเอางาน ส่วนคุณ นภาวัลย์ ก็คือคนรุ่นใหม่ทีกลับไปศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับ ๑๔ ตุลา การเปิด มุมมองนี้เริ่มต้นที่คนรุ่นใหม่ก่อนครับ

คุณนภาวัลย์ สิทธิศักดิ์ สวัสดีค่ะ วันนี้ขออนุญาตนะค่ะ เพราะตื่นตื่นมาก เพราะปกติ จะอยู่ เบื้องหลังมากกว่า วันนี้ก็ได้มาอยู่เบื้องหน้า ขอเกริ่นมาก่อนว่าที่ได้มารู้จัก ก ๑๔ ตุลา เมื่อมาศึกษาที่ ธรรมศาสตร์ เมื่อตอนนั้นแค่จูงเข้าไป และอีกอย่างคือตอนนั้นทำงานอาสาสมัครที่ค่อนข้างเยอะ เหมือน ตอนนั้นอยู่ในวัยหนุ่มสาวก็อยากจะหาอะไรที่มาเติมเต็มก็ตอนนั้นยังไม่รู้ว่าขอบอะไรจะมาเข้าค่าย ๑๔ ตุลา แล้วก็ยังเป็นลูกค่าย ตอนหลังก็ได้เป็น นិพนทยากร และมีโอกาสได้ทำงานโครงการปากคำประวัติศาสตร์ ซึ่งได้ไปตามเก็บสัมภาษณ์คนธรรมดาคนเล็กคนน้อยที่เป็นคุณลุงคุณป้าที่อยู่ในเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาจริง ซึ่ง ตอนนั้นบางท่านก็เป็นนักศึกษา บางท่านก็เป็นนักเรียน บางท่านก็มาโดยไม่รู้อะไรเลย ซึ่งพอเราได้รับรู้ ตรงนั้นมันรู้สึกว่ประวัติศาสตร์สำคัญมาก เพราะ คนรุ่นใหม่ไม่ได้อินกับเหตุการณ์นั้นมากเหมือนกับรุ่น ก่อน แต่ว่าเรารู้สึกว่จะต้องศึกษาประวัติศาสตร์เราก็จะรู้จักอย่างจริงๆ เพราะว่ เหมือนกับว่ามรดก ๑๔ ตุลามันไม่ชัดเจน เนื่องจาก ค่อนข้างคลุมเครือ ซึ่งหลังจาก ๑๔ ตุลา ทุกคนได้ทำงานเต็มที่ พอสัมผัสจากที่ เรารับรู้จากที่เรารู้สึกว่มันเห็นอลงได้ทีสัมผัสกับคนเยอะมาก มันจะมีแบบขอ off record บ้าง ขอไม่ พูด ขอไม่เผยแพร่เนี่ยเยอะมาก แล้วก็เรารู้ว่ว่โชคดีมากที่ได้มาทำโครงการนี้ เพราะว่ เรารู้สึกว่เราไม่เคยรู้ มาก่อนบทเรียนไม่ เคยมีสมัยประถม มัธยม และมหาวิทยาลัยนี้มันพึ้นๆ ซึ่งไม่สามารถทำให้เรามีอารมณ์ ร่วมเลย เท่ากับไปฟังคนจริงเล่า แต่พอโครงการปากคำประวัติศาสตร์นี้จบ กลายเป็นว่กันิ่งไป แต่ถ้าเป็น มุมมองของหนูก็ถือว่เป็นคนรุ่นใหม่ คือ เราเรียนเศรษฐศาสตร์เราเ็นอยู่ระหว่างเพี อนุที่ไม่วู้อะไรเลยกับ เพื่อนๆทางสังคมที่วู้เยอะ ถ้า ๑๔ ตุลา มันมียุทธศาสตร์ของอนุสรณ์สถาน ๑๔ ตุลานี้มันดีเพราะตั้งอยู่ตรง ใจกลางเลยตรงสี่แยกคอกวัว ซึ่งหนูทำนิทรรศการและไปเียนอยู่ตรงนั้นมีคนสนใจเยอะที่เดินมาชมและอ่าน มีทั้งเด็ก ฝรั่ง และมีทั้งลุง ป้า น้า อา ที่เป็นคนที่เดินมาแค่หยุดอยู่หน้าอนุสรณ์สถานแล้งก็พนมมือไหว้ แล้ว

ก็เหมือนกับนั่งพักหนึ่งแล้วก็เดินไป และมีอีกกลุ่มหนึ่งบางคนมาแบบพิการด้วยซ้ำซึ่งเราก็ไม่รู้ว่าเป็นคนในเหตุการณ์หรือเปล่า แต่ก็เจอแบบนี้เยอะมาก

ถามว่าจะทำอย่างไร ไร่ให้คนรุ่นใหม่มาสนใจ ๑๔ ตุลาคมมากขึ้น อันนี้คิดว่า ควรจะทำให้ ๑๔ ตุลาคมมีชีวิต เพราะส่วนหนึ่งหนูทำงานประวัติศาสตร์มาก่อนข้างเยอะทั้งงานอาจารย์ป่วย งาน ๑๔ ตุลา แล้วก็มีโอกาสไปทำงานประเด็นของธิตที่เกี่ยวกับคนรุ่นคนแก่แล้วก็เรารู้สึกว่าต่อไปพอเราโต และมีลูกหลาน คนแก่เหล่านี้จะหายไป มันจะไม่มีอะไรเป็นอารมณ์ร่วมให้กับคนรุ่นหลังแล้วมันจะเป็นแค่บทเรียนพื้นที่โอเคเรียนแล้วก็จบ ซึ่งไม่ได้สร้างความตระหนักรู้มากมาย แล้วก็รู้สึกว่าเคยจินตนาการแน่ว่าถ้าหาก ๑๔ ตุลาคมมีห้องที่เป็นปากคำประวัติศาสตร์ ๑๔ ตุลาคมจริงๆ ก็คิดว่าคนเล็กคนน้อยนี้สำคัญมาก คือ คน ที่อยู่หัวแถว เช่น อาจารย์เสกสรรค์ อาจารย์ธเนศ ซึ่งทุกคนรู้จักซึ่งก็พูดมาเยอะมาก แต่เราควรจะไปฟังเสียงอีกหลายๆ คนที่อยู่ในเหตุการณ์ที่ร่วมกันแล้วถ้าหากเราทำให้คนรุ่นหลังอาจจะเอาไปคลิกชื่อเป็นคนบ้ากำลังเล่าถึงเหตุการณ์ตนเอง ซึ่งตอนหนูฟังรู้สึกตื่นเต้นบางเศร้าบางซึ่งมันคือการรับรู้จริงพอเรา มา ทำแผนที่ ซึ่งพอเราทำทั้งหมดเราจับได้เลยว่าจุดตรงนี้คืออะไรตรงนี้เกิดอะไรขึ้น แล้วแก่น ของมันคืออะไร เหมือนกับการส่งต่อประวัติศาสตร์ให้คนรุ่นหลังมันไม่ใช่แค่อนุสาวรีย์ซึ่งมันไม่ใช่แค่สิ่งของ แต่หนูรู้สึกว่ามันควรมีการ สรုပ်บทเรียนแก่นความคิดของการต่อสู้แต่ละครั้งเพื่อที่จะให้คนรุ่นหลังรับรู้ได้จริง เพราะว่า จากการทำงานภาคประชาสังคม ซึ่งประเทศไทยนี้ค่อนข้างขาด อาจจะมีว่าออกมาพูดออกมารณรงค์กันเยอะๆ แต่มันยังขาด Action for change จะยกตัวอย่างของประเทศไทย คือ ในช่วงที่อาจารย์ป่วยทำโครงการลุ่มน้ำทอง เป็นการรวมมหาวิทยาลัยทั้งหมดเพื่อไปรวมอยู่กับชาวบ้านจริงๆ มันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาจจะไม่มาแต่ว่านิคหนึ่งก็ยังดี

ผู้ดำเนินรายการ ขอเสียงปรบมือให้ให้คุณ นภาวัลย์ (เสียงปรบมือ) ได้ฟังอารมณ์ความรู้สึกจริงๆ จากน้องที่เข้ามาร่วมทำกิจกรรม และได้สัมผัส ๑๔ ตุลา ณ วันนี้ เราผ่านเหตุการณ์มา ๓๙ ปี แล้ว ผู้ที่ได้ไปร่วมทำพิธีกรรมเมื่อเช้า และได้ ฟังปาฐกถา ๑๔ ตุลาจะเห็นสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไปไม่ได้เหมือนเมื่อก่อนแล้ว ผู้คน ณ วันนี้ก็เห็นความแตกแยกหลายๆ อย่าง เป็นธรรมดาหลายคนตั้งคำถาม และเป็นคำถามที่น่าสนใจกับคนอีกรุ่นหนึ่งที่ได้เข้ามาคลุกคลีกับกิจกรรม ๑๔ ตุลา จนทำให้เกิดมุมมองที่ได้แลกเปลี่ยนและคุยกัน สิ่งหนึ่งที่สำคัญของ ๑๔ ตุลา ที่เกิดการรวมตัวของคนจำนวนมาก ทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นบ่อย นักในสังคมไทย งามมาให้ด้านบวกขอยกขึ้นมาเป็นตัวอย่างแม้เพียงเล็กๆ แต่คงสะท้อนจิตวิญญาณบางอย่าง เช่น ความขัดแย้งในอดีต ถ้ายังพอจำกันได้ คือ ความไม่ลงรอยกันของนักเรียนช่างกลกับนักเรียนช่างก่อสร้าง ในขณะที่นั่นตีกันแทบทุกวัน จนเป็นที่เบื่อหน่ายของชาวบ้านในกรุงเทพฯ แต่เหตุการณ์ ๑๔ ตุลา เขาเหล่านั้นสามารถหลอมรวมกันเป็นหนึ่งเดียวได้เพราะมีจุดมุ่งหมาย

เหมือนกันคือต้องการประชาธิปไตย ประเด็นสำคัญคือ ทุกครั้งที่เกิดความขัดแย้งจนตึงกัน มีแต่คนว่ากล่าว ประณามพวกเขาว่าเป็นคนเลวของสังคม แต่มีสักครั้งใหม่ที่จะให้โอกาสทำความเข้าใจข้อพิพาท แล้วบอกว่าเขาก็เป็นคนมีคุณค่าในสังคมได้เช่นกัน ในเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา เป็นเหตุการณ์ที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับพวกเขาทั้งหลายที่มีคนเห็นคุณค่า และให้โอกาสเข้าร่วมการเรียกร้องประชาธิปไตย เป็นจุดน่าสนใจเล็กๆที่หลายคนอาจมองข้ามไป ยังมีสิ่งละอันพันละน้อยระหว่างทางมากมาย ถ้าเรา จะกลับไปมองให้เห็นคุณค่า ผมคิดว่าประเด็นเหล่านี้ถ้าลองเรียบเรียงดูมันมีสิ่งที่เกิดขึ้นมากมาย ๑๔ ตุลา แนนอน รูปธรรมจุดเริ่มต้นเกิดขึ้นที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แห่งนี้ เป็นศูนย์กลาง แต่ได้แพร่ไปจนเกิดประท้วงขึ้นทุกภาคส่วนของประเทศ ลองไปค้นหาข่าวบนหน้าหนังสือพิมพ์ในช่วงเวลานั้นดู หรือลองไปถามลุงป้าน้าอาดู ไม่มีจังหวัดไหนหรือที่ที่ไม่มีการเคลื่อนไหว เรียกร้องประชาธิปไตย ปราบปรามการที่ นักศึกษา ออกไปชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามสถานที่ต่างๆแล้ว ชาวบ้านโยนเงินมาให้ คนละเล็กคนละน้อยแต่รวมแล้วมหาศาลเพื่อร่วมสมทบการต่อสู้ เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น จริงในสังคมไทย ลองไปสอบถามได้ ไม่ต้องไปหาในเว็บไซต์ ลองไปหาจากปาก คำประวัติศาสตร์ที่ยังมีลมหายใจ รอบๆ ธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ ปากคลองตลาด บางลำพู ยังมีชีวิตอยู่ ไม่เฉพาะกรุงเทพฯแต่ มันเกิดขึ้นทั่วประเทศ เราจะค่อยๆหาคุณค่าค่อยๆหาสิ่งที่ดีงาม ถ้าเราเจียรไนก็จะทำให้คุณค่านั้นปรากฏ สิ่งเหล่านี้เมื่อเรานำมาต่อกันก็จะเห็นอะไรพอสมควร

เมื่อวารสารอมธ.ฉบับวันที่ ๑๐ ธันวาคม ปี ๒๕๑๖ ตีพิมพ์เผยแพร่สู่สาธารณชนได้ปรากฏบทนิพนธ์ชิ้นหนึ่งของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ชื่อ **“จพิทักษ์เจตนารม ณ์ประชาธิปไตยสมบูรณ์ของวิรัช ๑๔ ตุลาคม”** ท่านอาจารย์ปรีดีเสนออะไร แล้วทำไมข้อเสนอของท่านจึงเป็นประเด็นให้กับสังคมไทยมาโดยตลอด ระยะเวลาอันยาวนาน พิชัยเจตนารม ณ์ประชาธิปไตยสมบูรณ์ มันมีความหมาย อย่างไรในแต่ละบรรทัด ตรงนี้เป็นเรื่องที่น่าหาเวลา พิจารณา กันให้เห็นแง่มุม ต่างไปจากนักวิชาการที่ เคยเสนอซึ่งเราได้สัมผัสมามากแล้ว ในแก่นัยของคำคงมีอะไรพอสมควรเหมือนกัน ขอเรียนเชิญท่านถัดไปครับ อาจารย์วัฒน์ชัย เชิญครับ

วัฒน์ชัย วิณิชจะกุล ต้องกราบขอโทษทุกท่านที่อยู่ในห้องประชุมนี้ วันนี้ผม ไม่ได้เตรียมอะไรมาพูดเป็นพิเศษ เพราะผมอยู่ที่ทำงานแห่งใหม่โดยที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับ ๑๔ ตุลามา ๗ ปี ผมก็ตามไม่ทันหรือกว่าตอนนี้ใครทำอะไรบ้าง ฟังจากน้องนภาวัลย์ได้เล่าให้ฟังเมื่อสักครู่ว่าสิ่งที่ผมเคยมีส่วนริเริ่มไว้ ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมต่างๆ ในอนุสรณ์สถาน หรือโครงการที่เอาหลายคนได้เคยคิด ริเริ่มจะทำพิพิธภัณฑ ๑๔ ตุลา ที่เรียกว่าตามล่าหาความจริงจากปากคำประวัติศาสตร์ของคนเล็กคนน้อยที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ แม้ว่า ณ วันนี้ที่น้องเขาบอกว่าโครงการหยุดนิ่งไปแล้ว แต่เมื่อได้ทราบวาก็ยังมีความต่อเนื่องไปอีกระยะหนึ่ง

หลังจากที่ผมไม่ได้ทำหน้าที่ดูแลอนุสรณ์สถาน ฯ ตั้งแต่ต้นปี ๒๕๔๙ ก็รู้สึกยินดี ที่นายินดีเพราะว่า เมื่อได้ฟังสิ่งที่น้องเล่าว่าไปคุยกับคนนั้นคนนั้นมาแล้วเกิดความคิดเกิดแรงบันดาลใจอะไรบางอย่างในการนำมาคิดต่อกับการใช้ชีวิตในปัจจุบัน มันเป็นการย้ำความเชื่อโดยส่วนตัวของผมเองว่า การจะทำให้ ๑๔ ตุลาไม่ตายนั้นมันไม่ใช่แค่การเผยแพร่ข้อมูลและข้อเท็จจริงของความทรงจำทั้งในรูปแบบทเรียน หรือคำบอกเล่าเท่านั้น คือข้อเท็จจริงนั้นมีความจำเป็นและสำคัญที่ต้องรับรู้และเข้าใจ แต่สิ่งสำคัญไปกว่านั้นถ้าหากเราจะทำให้ประวัติศาสตร์นั้นมีความสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แล้วรับใช้ออกมาได้ ก็คือเราต้องหากระบวนการที่ทำให้ข้อมูลข้อเท็จจริงในอดีตไม่ได้ส่งผ่านมาเพียงแค่การท่องจำ แต่จะต้องค้นหาวิธีการและรูปแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองหรือสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในแต่ละยุคสมัยและการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางสังคมด้วย

คนรุ่นใหม่มีวิธีการเรียนรู้เรื่องราวในอดีตได้หลากหลายมาก ในสมัย ๑๔ ตุลา ๑๖ ตอนที่อาจารย์ธเนศ เช่นชื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญนี้จะต้องมีคนไปล่ารายชื่อให้ลงนามในกระดาษ เดียวนี้มี Petition online มี Facebook ที่คุณสามารถจะล่ารายชื่อเรียกร้องอะไรได้อย่างรวดเร็วผ่านโลกอินเทอร์เน็ต โลกมันเปลี่ยนไปแล้ว ดังนั้นอย่าทำให้ ๑๔ ตุลาตายด้วยการให้คนรุ่นหลังรับฟังและบอกเล่าข้อเท็จจริงต่อๆ ไปแบบนกแก้วนกขุนทอง แต่ต้องเปิดพื้นที่ให้เขามีอิสระในการรับรู้ด้วยตัวของเขาเอง ตัวอย่างเช่นโครงการพิพิธภัณฑ ๑๔ ตุลา ซึ่งให้น้องๆ อาสาสมัครไปสัมภาษณ์กับคนเล็กคนน้อยเหล่านี้ เป็นการเปิดมุมมองและการแสวงหาความรู้ในเรื่องราวในอดีตในอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งมันมีผลกับคนรุ่นหลังแต่ละคนไม่มากนักน้อย ผมคิดว่าไม่ได้มีแค่น้องนภาวัลย์คนเดียว

แน่นอนว่าข้อมูลเหตุการณ์ข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์มีผลต่อคนรุ่นหลังบ้าง เช่น รุ่นน้องจุฬาฯ ที่ทำงานอยู่ด้วยกันขณะนี้ เขามาเล่าให้ฟังว่าช่วงที่เรียนอยู่ปีหนึ่ง ระหว่างรอต่ออรธเมล์ที่ราชดำเนิน ก็สงสัยว่าที่สี่แยกคอกวัวมีสถานที่จะอะไร พอเดินเข้ามาดู ได้เห็นข้อมูลเห็นภาพในอดีต สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือมันช็อกหัวใจแตกสลาย ตกใจว่ามี เหตุการณ์อย่างนี้เกิดขึ้นด้วยหรือ เขาไม่เคยรับรู้รายละเอียดอย่างนี้มาก่อน ไม่ว่าจะเป็นการเรียนตั้งแต่สมัยประถม มัธยม มาจนถึงอุดมศึกษา ในหนังสือเรียนอาจจะมีพูดถึง ๑๔ ตุลาอยู่บ้างก็เป็นคำอธิบายแกนๆไม่กี่บรรทัด แต่ความมีชีวิตของเหตุการณ์ในครั้งนั้นไม่สามารถถ่ายทอดได้ในตำราเรียน ไม่สามารถอธิบายได้ว่าใครได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ครั้งนั้น ใครคิดเห็นอย่างไรหลังจากเหตุการณ์ สิ่งที่เขาได้เห็นได้อ่านข้อมูลที่มีอยู่ในอนุสรณ์สถานส่งผลสะท้อนต่อความเข้าใจต่อเขามาก ดังนั้นมองในแง่หน้าที่ของอนุสรณ์สถาน ที่ทำหน้าที่บันทึก และเป็นแหล่งเรียนรู้หรือเผยแพร่ข้อมูล ก็ทำหน้าที่ของมันได้ระดับหนึ่ง แต่ยังไม่เพียงพอครับ ยังต้องมีกิจกรรมส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้ง

มากกว่านั้น และต้องทำให้คนรุ่นใหม่เปลี่ยนแปลงในระดับคุณภาพด้วย ใช้ประวัติศาสตร์มาเสริมสร้างความคิดจิตสำนึกของคนรุ่นใหม่ ปลูกฝังให้เขารู้จักคิดมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

มูลนิธิเคยจัดค่ายเยาวชนรักประชาธิปไตยเมื่อ ๒๕๔๖ ในวาระครบรอบ ๓๐ ปี ๑๔ ตุลา เปิดพื้นที่ให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมทางปัญญา ก็มีเด็กนักเรียนไม่น้อยที่เปลี่ยนแปลงจากนักเรียนธรรมดาที่ไม่สนใจเรื่องทางสังคม มาสนใจ เรื่องของคนอื่นมากขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนั้น ทุกวันนี้กลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบ รู้จักคิดและทำงานเป็น มีน้องนักเรียนเด็กค่ายคนหนึ่งไปช่วยงานผมอยู่สามเดือนเมื่อปีที่แล้ว ก็ได้รับคำชมจากท่านผู้อำนวยการสำนักงานฯ ว่าทำงานดี มีความรับผิดชอบ ความคิด ความอ่านเป็นผู้ใหญ่ ก็ไม่อยากจะคุยนะครับว่า ค่ายที่น้องมาเข้าร่วมกับมูลนิธิ ๑๔ ตุลาเมื่อ ๙ ปีที่แล้วได้เปลี่ยนแปลงตัวเขาจากนักเรียนธรรมดาๆ คนหนึ่งที่อาจจะมีความสนใจหลักอยู่เรื่องเดียวเหมือนเด็ก ม.๕ ม.๖ ส่วนใหญ่คือเรื่องเอ็นทรานซ์ โดยที่กระบวน นการค่ายนั้นเราไม่ได้พูดเรื่อง ๑๔ ตุลาตรงๆ แต่เราใช้ ๑๔ ตุลา เป็นเครื่องมือนำเอาสปีริตและคุณค่าของ ๑๔ ตุลา มาปรับใช้กับคนรุ่นใหม่ในภาวะแวดล้อมปัจจุบัน ปีนั้นมีเด็กนักเรียนที่มาเข้าค่ายเกือบร้อยคน ผมคงไม่สามารถอ้างได้ว่าทั้งร้อยคนนี้จะเปลี่ยนแปลงและมีความคิดความอ่านมากขึ้น แต่อย่างน้อยมีหนึ่งคนล่ะที่ผมเห็น และสำหรับผมหนึ่งในร้อยนี้ก็พิเศษแล้ว

ประสบการณ์จากการทำงานที่อนุสรณ์สถาน ๑๔ ตุลา อีกประเด็นหนึ่งที่ตอกย้ำความเชื่อของผมคือ กระบวนการสำคัญกว่าผลลัพธ์ ที่พูดอย่างนี้ไม่ได้บอกว่าผลลัพธ์ที่ไม่สำคัญนะครับ ผลลัพธ์มีความสำคัญ แต่ ภายใต้วิถีทางประชาธิปไตย กระบวนการเป็นสิ่งสำคัญมากกว่า ถึงแม้ว่าเราจะอยากได้พิพิธภัณฑ ๑๔ ตุลา ต้องรอทำไปอีก ๑๐ ปี ๒๐ ปี ถึงแม้จะไม่เกิดก็ไม่เป็นไรครับ แต่ขอให้ ๒๐ นี้มีกระบวนการดีๆ ที่ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจสู่คนรุ่นใหม่ดังเช่นที่น้องนาวาลย์เล่าให้ฟัง หรือ เกิดกระบวนการที่ทำให้ความคิดเปลี่ยนไปสู่คุณภาพใหม่เหมือนกับน้องที่เข้าค่ายเยาวชน หรือน้องๆ ที่เข้ามาทำกิจกรรมเยาวชนที่ผ่านกระบวนการกิจกรรมต่างๆ แล้วหลังจากนั้นเขาจะไปทำอะไรอย่างอื่นก็ได้ไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับ ๑๔ ตุลา เพราะสปีริตหรือจิตสำนึก ๑๔ ตุลาอยู่ในตัวเขาแล้ว

ผมอยากเน้นเรื่องกระบวนการสำคัญกว่าผลลัพธ์ เพราะกระบวนการที่ไม่ดีไม่ถูกต้องเหมาะสม ย่อมไม่สามารถนำมาสู่ผลลัพธ์ที่ดีได้ นี่เป็นหลักคิดสำคัญของ วิถีทางประชาธิปไตยซึ่งเป็นมรดก ๑๔ ตุลานะครับ ดังนั้น หากเราเชื่อมั่นเช่นนี้ เราก็ย่อมจะมีจุดยืนไม่เห็นด้วยกับการปราบปรามยาเสพติดที่แลกด้วยชีวิตคนสามพันคน แม้จะเป็นผู้ร้ายค้ายาก็ตาม พูดอย่างนี้ย่อมมองว่าผมอยู่ฝ่ายตรงข้ามทักษิณนะครับ เพราะด้วยตรรกะเดียวกัน ถ้าเราคิดว่ากระบวนการสำคัญกว่าผลลัพธ์ การจะโค่นล้มหรือขับไล่รัฐบาลเผด็จการรัฐสภา เราก็ไม่ควรเห็นด้วยหรือสนับสนุนให้ใช้วิธีการรัฐประหาร

คำถามข้อใหญ่ถ้าจะให้ ๑๔ ตุลา รับใช้ปัจจุบันได้นั้นคือ ทำอย่างไรให้สังคมเรียนรู้จากอดีตในแง่ลบที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการที่ควรจะเป็นมากกว่าจะมุ่งสนใจไปที่ผลที่จะได้ ด้รับ แน่นอนครั้นว่าผลลัพธ์ของ ๑๔ ตุลา มีความสำคัญในระดับที่ทำให้ระบอบเผด็จการคอมมิวนิสต์ไทย- ปรเทศพทงทลายลงไปได้ มันมีความหมายมหาศาลต่อสังคมไทย แต่ผมอยากจะย้ำว่ากระบวนการต่างๆ ที่ก่อตัวขึ้นมาจนกระทั่งทำให้เกิดผลลัพธ์อย่างนั้นมีความหมายมากไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน งานชิ้นที่ดีที่สุดที่ทุกคนน่าจะเคยอ่านของนักวิชาการรุ่นใหม่คืออาจารย์ประจักษ์กือธิบายและตอบคำถามข้อนี้ได้ดี คอนเซ็ปท์ของการทำพิพิธภัณฑ์ ๑๔ ตุลา ที่ใช้ Plot ประวัติศาสตร์คำบอกเล่าจากคนเล็กคนน้อย ก็คือการรวบรวมความคิดและการก่อรูปของกระบวนการที่มาจากหลากหลายความคิดของคนซึ่งอาจจะไม่ใช่ Elite หรือไม่ใช่เพียงแค่นักที่อยู่เป็นส่วนนำเท่านั้น เราน่าจะได้ภาพและมุมมองที่หลากหลายขึ้น น่าสนใจและมีชีวิตชีวามากขึ้น

มรดกสำคัญของ ๑๔ ตุลา คือ สบิรตหรือจิตวิญญาณในการต่อสู้คัดค้านเผด็จการและอำนาจนอกระบบ คัดค้านการผูกขาดทุกรูปแบบ และนำเสรีภาพประชาธิปไตยมาสู่สังคมไทย ฉะนั้นถ้าจะรักษามรดก ๑๔ ตุลา ไว้ก็คือการรักษาและสืบสานสบิรตดังกล่าว ซึ่งก็คือการยืนยันที่จะไม่เห็นด้วยหรือคัดค้านเผด็จการทุกรูปแบบ ถ้าเป็นในอดีตก็จะคัดค้านเผด็จการทหาร ในเวลาต่อมาอาจจะคลี่คลายกลายเป็นเผด็จการแอบแฝงในรูปแบบของทุนผูกขาดแล้วเข้าไปครอบงำรัฐสภา แต่ถ้าขึ้นชื่อว่า เผด็จการแล้ว คนซึ่งเรียนรู้จาก ๑๔ ตุลา จะต้องม่จุดยืนและยืนยันว่าไม่เห็นด้วย และหากระบวนการว่าจะใช้วิธีการอย่างไรต่อสู้ภายใต้จุดยืนแบบนั้น

นอกจากนั้น ผมคิดว่าสิ่งสำคัญที่ซ่อนอยู่ภายใต้มรดกของ ๑๔ ตุลา ไม่ว่าจะมรดกดังกล่าวเราจะเรียกว่าประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพ หรืออะไรก็แล้วแต่ ก็คือ จิตวิญญาณขบถ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความหมายมากต่อสังคมไทยและคนรุ่นหลัง เพราะขบวนการ ๑๔ ตุลาเกิดขึ้นจากคนที่กล้าสงสัย กล้าตั้งคำถาม กล้าไม่พอใจต่อความเคยชินที่ดำรงอยู่รอบตัว และพยายามเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า วิญญาณขบถเช่นนี้ไม่ได้นึกถึงประโยชน์เฉพาะตนเอง แต่มองถึงผลประโยชน์ของผู้อื่นของสังคมของส่วนรวม จิตวิญญาณแบบนี้แหละครับที่ทำให้ ๑๔ ตุลา ไม่มีวันตาย วิญญาณขบถคืออะไร คือการสงสัยและตั้งคำถามต่อสิ่งที่ดำรงอยู่ และพยายามหาคำตอบเพื่อเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เป็นอยู่อย่างเคยชิน ถ้าไม่มีใครสงสัยหรือตั้งคำถามต่อการถูกปิดกั้นเสรีภาพ การลิดรอนสิทธิในยุคนั้น ๒๕๑๖ ก็คงไม่มีเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา จริงมั๊ยครับ จิตวิญญาณขบถแบบนี้ผมคิดว่าไม่ได้แตกต่างเลยกับ Spirit ของขบวนการอภิวัดณ์ ๒๕๓๕ เพราะถ้าไม่มีกลุ่มคนที่เริ่มคิดและมุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า เราจะมี ๒๕๓๕ ได้อย่างไร ผมคิดว่า Spirit หรือวิญญาณขบถเช่นนี้เองที่จะทำให้ประวัติศาสตร์มีชีวิตอย่างต่อเนื่องและจะเป็นมรดกที่รับใช้ปัจจุบันและอนาคต

วิญญานขบถ กล้าสงสัย กล้าตั้งคำถามกล้าเปลี่ยนแปลง หากนำมาปรับใช้ปัจจุบันและอนาคต ใช้เรื่องราวของ ๑๔ ตุลาเป็นเครื่องมือ ถ่ายทอดในแง่มุมต่างๆ ให้คนรุ่นหลังเรียนรู้ ไม่จำเป็นต้องมุ่งที่ข้อเท็จจริงของเหตุการณ์แต่เพียงอย่างเดียว เปิดช่องให้คนรุ่นใหม่เรียนรู้ในแบบวิถีของเขาเองเพราะมีช่องทางมากมายหลายรูปแบบให้เขาสามารถเข้าถึงได้ แต่ต้องคอยส่งเสริมปลูกฝังให้คนรุ่นใหม่กล้าคิด กล้าตั้งคำถาม กล้าแสวงหาคำตอบ และเปิดพื้นที่ให้พวกเขาสามารถลงมือทำในสิ่งที่คิดเพื่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่าเพื่อส่วนรวม นี่คือนี่สิ่งที่จะทำให้ ๑๔ ตุลา ไม่มีวันตาย ถ้ามันจะตายก็ตายเพราะคน ๑๔ ตุลา เองนั่นแหละที่จะทำให้จิตวิญญานแบบนี้หายและเจือจางไปได้จากสถานการณ์ช่วง ๔-๕ ปีหลังมานี้ เพราะวิญญานขบถแบบ ๑๔ ตุลา ไม่ควรจะทำให้เรายอมเชื่อตามสิ่งที่มีคนบอกให้เชื่อต่อๆ กันมา จิตวิญญานขบถแบบ ๑๔ ตุลา ควรจะทำให้คน ๑๔ ตุลาสามารถตั้งคำถามต่อบางสิ่งบางอย่างที่ดำรงอยู่ พร้อมกับการยอมรับความแตกต่างด้วยจิตใจและวิถีทางที่เปิดกว้างและเป็นประชาธิปไตย จิตวิญญานขบถแบบ ๑๔ ตุลา ควรจะทำให้เราเรียนรู้ที่จะตั้งคำถามต่อบางสิ่งบางอย่างที่เรารักและเทิดทูน และไม่ผูกขาดความรักความเทิดทูนไว้ฝ่ายเดียวโดยที่ฟังคนอื่นวิจารณ์ไม่ได้ ผมคิดว่าถ้าเราทำให้บรรยากาศแบบนี้เกิดกับคนรุ่นใหม่ อันนี้ก็คือมรดกสำคัญที่ ๑๔ ตุลา มอบให้กับสังคมปัจจุบันและอนาคต ถึงวันนี้ผมก็ยังตอบไม่ได้ว่ามรดกนี้ตกทอดมาถึงคนรุ่นใหม่หรือยัง เพราะเรายังเห็นบรรยากาศที่ผู้คนจำนวนหนึ่งผูกขาดความรักต่อสถาบันที่รักที่ชอบโดยที่ใครวิจารณ์ไม่ได้ ถ้าตั้งคำถามหรือวิจารณ์ก็ถูกไล่ไปอยู่นอกประเทศ ถ้าหากเรายอมรับให้บรรยากาศแบบนี้ยังคงอยู่ในสังคมไทย มรดก ๑๔ ตุลา ก็คงไม่เหลือตกทอดมาเท่าไร ก็เหลือแต่เพียงในรูปของบทเรียนไว้ท่องจำ เหลือเป็นอนุสรณ์สถาน (ซึ่งก็ยังมีที่ยังมีที่มีทางให้จดจำรำลึกถึง) แต่ผมก็พูดตลอดตั้งแต่ทำงานอยู่และกระทั่งลาออกจากการที่อนุสรณ์สถานแล้วนะครับว่า อนุสรณ์สถานเพียงลำพังไม่ได้เป็นสิ่งที่มีความหมาย เพราะเป็นแค่สถานที่ สิ่งที่จะทำให้สถานที่ที่มีความหมายก็คือการเติมกิจกรรมลงไป ยิ่งถ้าเป็นกิจกรรมของผู้คนรุ่นหลังที่ได้เข้ามาใช้ประโยชน์ ก็จะสืบสานชีวิตจิตวิญญานและเรื่องราวประวัติศาสตร์ต่อไปได้

มีเกร็ดเล็กน้อยเล่าให้ฟังถึง ประสบการณ์ที่ทำงานอนุสรณ์สถาน ๑๔ ตุลาอยู่ ๔-๕ ปี ในช่วงเดือนแรกๆ ที่เปิดให้ใช้งาน มักจะมีคนเข้ามาเยี่ยมชมอนุสรณ์สถานและตั้งคำถามกับผมว่าตอน ๑๔ ตุลา คุณอยู่ที่ไหน ทำอะไร ผมก็ตอบไปว่าอยู่บ้านครับ เพิ่งอายุ ๗ ขวบจะไปทำอะไรได้ จะออกมาเดินชวอนกับใครพ่อแม่ก็คงไม่ยอม จากนั้นคนๆ นั้นก็จะเริ่มพร่ำพรูความเป็น ๑๔ ตุลา และข้อเท็จจริงในแบบของเขา ในเหตุการณ์ที่เขาเข้าไปพบเห็นหรือเกี่ยวข้อง ตบท้ายด้วยว่าคุณไม่รู้ ๑๔ ตุลา จริงตอนที่เกิดอย่างนี้ครั้งแรกก็ไม่คิดอะไร พอรับฟังได้ แต่มีกรณีคล้ายๆ กันนี้หลายครั้งเข้าเริ่มไม่ไหว ก็มีการตอบกลับไปบ้างว่า แล้วพี่รู้ได้อย่างไรว่าพระเจ้าตากกู้กรุงศรีอยุธยา ไปร่วมกู้ชาติด้วยหรือ ผมไม่ต้องร่วมอยู่ในเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา ก็ได้เพราะมีเอกสารเยอะแยะที่สารพัดให้ได้อ่านได้ศึกษา มีรุ่นพี่เยอะแยะที่เราเคยคุยเคยเล่าให้ฟัง อันที่จริง

เรื่องอย่างนี้ผมไม่ต้องใส่ใจก็ได้ แต่ผมมีข้อสังเกตหนึ่งตรงที่การผูกขาดประวัติศาสตร์เฉพาะตัวเราหรือเฉพาะความรู้ความเข้าใจในมุมมองของเราเท่านั้น ผมคิดว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ซึ่งทำให้ ๑๔ ตุลา ชาติชีวิตชีวา ไม่มีประโยชน์กับคนรุ่นใหม่ เพราะไม่เปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่หลังคิดหรือตั้งคำถามแง่มุมใหม่ๆ กับประวัติศาสตร์ ดังนั้น ก็เป็นเรื่องน่าเสียดายที่กระบวนการจัดทำเนื้อหาพิพิธภัณฑ์ ๑๔ ตุลา ด้วยการเก็บข้อมูลจากปากคำประวัติศาสตร์ที่มาจากหลากหลายมุมมอง จะนิ่งหรือหยุดไป เพราะเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่เข้ามาช่วยงานอนุสรณ์สถาน ได้สัมผัสกับแหล่งข้อมูลที่จะสร้างแรงบันดาลใจให้แก่วัดคิด คำถาม หรือมุมมองใหม่ๆ กับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ หรืออาจจะเจอคนที่มีลักษณะผูกขาดประวัติศาสตร์อย่างที่ผมเจอ แต่กระบวนการนี้จะมีพื้นที่ให้คนรุ่นใหม่สามารถตั้งคำถามได้หรือไม่จึงเป็นเช่นนั้น ก็จะเป็นประโยชน์ในอีกแง่หนึ่ง

อย่างไรก็ตาม การอยู่ในบรรยากาศการประชุมพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบนี้ก็ช่วยให้มีกำลังใจไปอีกแบบเช่นกัน เพราะเมื่อได้พบเห็นคนกลุ่มหนึ่งซึ่งยังคงยึดเชื่ออย่างคงทำงานเพื่อสังคมส่วนรวม จะอยู่สีไหนสีไหนผมไม่สนใจ ผมสนใจเรื่องเดียวครับตามที่พูดตอนแรกคืออย่าละเลยกระบวนการที่ดี เพราะกระบวนการที่ดีและถูกต้องย่อมจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดี สิ่งซึ่งขบวนการ ๑๔ ตุลา หยิบยื่นและส่งมอบให้กับสังคมไทยไม่ใช่การหยิบยื่นนี้ให้ทุกคนเอาประชาธิปไตยไปใช้เป็นผลลัพธ์หรือเป้าหมาย มาถึงวันนี้ผมคิดว่าเราไม่ควรต้องเสียสละชีวิตหรือต้องบาดเจ็บเพื่อประชาธิปไตย เพราะประชาธิปไตยเป็นกระบวนการที่ยอมรับความหลากหลายความแตกต่างของคน ให้พื้นที่กับความแตกต่างได้มาพูดคุยแลกเปลี่ยนกันโดยไม่มีการทำร้ายกัน ประชาธิปไตยไม่มีทางลัด ต้องใช้ความอดทน หลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยคือการใช้เหตุผล ความเสมอภาคเท่าเทียม เสรีภาพ การยอมรับเสียงข้างมากโดยไม่ละเมิดสิทธิของเสียงข้างน้อย สิ่งเหล่านี้ดูเหมือนว่าเราไม่ค่อยเรียนรู้จากประชาธิปไตยที่ได้มาหลัง ๑๔ ตุลา มากเท่าไรนัก เราจึงอดทนไม่ค่อยได้ต่อการเปลี่ยนแปลงที่ล่าช้า มุ่งแต่ผลลัพธ์โดยไม่สนใจกระบวนการ ก็หวังว่าผู้คนที่ยังทำงานเพื่อสังคมเพื่อส่วนรวม จะไม่ละเลยในประเด็นเหล่านี้ การทำงานตามความเชื่อถึงแม้จะแตกต่างกันก็ขออย่าให้ทะเลาะกันจนถึงตาย อย่าดูแคลนคนที่คิดว่าไม่ใช่ชีวิตที่มีค่า เพราะนั่นคงไม่ใช่สิ่งที่มรดก ๑๔ ตุลา มอบให้กับเราเมื่อ ๓๙ ปีที่แล้ว

(เสียงปรบมือ)

ผู้ดำเนินรายการ คุณวัฒน์ชัยฝากคำถามเอาไว้ที่น่าสนใจในเรื่องของจิตวิญญาณ ๑๔ ตุลา ลำดับต่อไปขอเรียนเชิญอาจารย์ธเนศ ครับ

ศาสตราจารย์ ดร. ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ขอขอบคุณครับ สวัสดีครับท่านผู้มีเกียรติและเพื่อนๆ ทั้งรุ่นพี่รุ่นน้องรุ่นหลังที่ให้เกียรติมาร่วมรายการ วัลลภ ๓๙ ปี ๑๔ ตุลา ๒๕๖๖ จริงๆผมก็ได้รับเชิญให้มาพูดเรื่อง ๑๔ ตุลา หลายครั้งในรอบ ๓๐ ปีที่ผ่านมา ๑๐ ปีแรกผมไม่ได้พูดเพราะผมไม่ค่อยอยากกลับไปเรีย นต่อ แล้วก็รู้สึกแปลกใจดีว่าจะพูดอะไรเพราะเราอยู่ ใกล้เหตุการณ์มากก็รู้เรื่องดีที่ สุด และอาจจะเล่าความจริงหรืออธิบายความเป็นมาและก็ผลที่เกิดขึ้นได้ดี ยิ่งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นช่วงหลังๆ นี้ อุดมการณ์หรือเจตนาารมณ์ของ ๑๔ ตุลา มันก็ค่อยๆเปลี่ยนไป จนกระทั่งหลังตอนหลังๆ คนรุ่น ๑๔ ตุลา หรือคนเดือนตุลา จะมาผู้ในฐานะเป็นจำเลยเสียมากกว่า คือ วีรชนยังไม่ได้เป็น จะมาเป็นก็ตายตอนนั้นแหละ แต่ว่าทั้งหมดนี้ผมรู้สึกว่ามันดี แต่ว่าบังเอิญได้ไปเรียนทางด้านประวัติศาสตร์ยี่นานวันเข้าก็รู้ว่าผมมอง ๑๔ ตุลาในฐานะทางประวัติศาสตร์มากกว่าเป็นคน ๑๔ ตุลา แล้วจริงๆในแง่ของประวัติศาสตร์ผมก็เคยหลายครั้งนะว่าคนที่อยู่ในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ไม่ใช่เจ้าของประวัติศาสตร์ คือเขาอาจจะเป็นคนทำเหตุการณ์หนึ่ง แต่ประวัติศาสตร์มันเป็นการเกิดขึ้นของเหตุการณ์หลายเหตุการณ์มาบรรจบกันแล้วจึงเกิดการเปลี่ ยนแปลงใหญ่ขึ้นมา ถ้าไม่มีสิ่งนี้ไม่ใช่ประวัติศาสตร์หรอกมันก็เป็นเรื่องส่วนตัวของนาย ก นาย ข เสกสรรค์เขาจะไปอภิปรายไปพูดก็ครั้งเขาก็ทำมาโดยตลอด แต่มันจะมีอันเดียวเท่านั้นที่จะถูกบันทึกไว้ใน ๑๔ ตุลาที่หน้าลานโพธิ์ซึ่งเป็นวันแรกของการชุมนุม เพราะฉะนั้นผมก็จะเล่าและก็จะคุยไม่ได้พูดในแง่เหตุการณ์ที่ถูกที่สุด ซึ่งก็พอรู้บ้างอธิบายได้ว่ามันเกิดอะไรต่างๆเท่าที่ความรู้ในตอนที่นั้น ในแง่ของประวัติศาสตร์นี้ขอตอกย้ำว่าประวัติศาสตร์ไม่ใช่สมบัติของใครคนใดคนหนึ่งที่จะตัดสินได้เป็นสมบัติของคนส่วนใหญ่ ดังนั้นการตัดสินต้องอยู่ที่คนส่วนใหญ่และไม่ใช่นักสม้ยนั้นแต่ต้องเป็นคนรุ่นหลัง ประวัติศาสตร์มีความหมายเพราะว่ามีคนรุ่นหลัง ถ้ามีคนรุ่นเดียวแล้วทำมันก็เป็นเรื่องมาระลึกความหลังเหมือนพวกที่อยู่ในวงเหล้าก็ไม่มีอะไร

แต่ถ้าเป็นประวัติศาสตร์มันเป็นเรื่องของคนอื่นเขารู้จะรู้ ทางไหนก็ตามอย่างที่คุณวัฒน์ชัยพูดถึงนี้ใช่ไหม ถ้าอย่างนั้นถ้าใครจะไม่ได้เกิดกับพระเจ้าตากแล้วจะพูดเรื่องกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ไม่ได้เลย แล้วที่เราเรียนกันนี้จะได้อย่างไร นี่ก็เป็นตัวอย่างที่ง่ายๆ การพูดถึงคนเดือนตุลาผมคิดว่ามันควรจะหมดความหมายไปได้แล้ว จริงๆแล้ววันก่อนมีบทสัมภาษณ์ของอาจารย์ประจักษ์เมื่อหลายปีแล้วหัวข้อที่ประจักษ์ให้ว่าคน ๑๔ ตุลา ควรจะกลับไปนอนได้แล้ว แล้วเขาก็บอกว่า ทั้งสองฝ่ายนี้สังคมเรียกร้องเขาเยอะและคนตุลาเองก็ทำเยอะมากอะไรต่างๆ รู้สึกว่ามันน่าจะเปลี่ยนเวทีเปลี่ยนที่แล้ว คือผมเข้าใจว่าสิ่งที่ประจักษ์พูดกับผมนี้คล้ายๆกัน ว่า อย่าไปโยงเหตุการณ์กับตัวบุคคลเท่านั้นเอง ถ้าตัวบุคคลจะไปการเมืองไปตั้งพรรคจะไปสมัคร สส. สว. เป็นรัฐมนตรีอะไรต่างๆ นั้น อย่างคุณประสา รนี้ สว.จริงๆ นี่เป็นคน ๑๔ ตุลาจริงๆเลยนะครับ แล้วก็คุณหมอวิชัย ประธานมูลนิธิก็มานั่งตรงนี้ ๓ ใน ๑๐๐ ที่ลงชื่อที่ผมเห็น แต่ละคนจะ

ทำอะไรก็ได้ไม่เป็นไร แต่ว่าอย่าไปโยงกับ ๑๔ ตุลาซึ่งมันควรจะจบไป เพราะมันเป็นของประวัติศาสตร์ไปแล้ว

ทีนี้ความจริงผมจะเล่าว่าผมไปเกี่ยวกับ ๑๔ ตุลาอย่างไร เดียวมันกลายเป็นว่าอ้างความเป็นเจ้าของมากเกินไปก็ผ่านเลยไปแล้วกัน ถ้าอยากจะรู้เดี๋ยวนั้นจะเล่าให้ฟังทีหลังแล้วกัน เพราะว่ามันอยู่ในประวัติศาสตร์หมดแล้ว ในแง่ของการมอง ๑๔ ตุลาในทางประวัติศาสตร์เราควรจะมองอย่างไร ผมคิดว่า ๑๔ ตุลาเป็นประวัติศาสตร์ไทยอันแรกที่มีความโดดเด่นอย่างมากเลย เอาที่ง่าย ๆ ที่ผมคิดได้ก็คือ ๑๔ ตุลาจะเป็นประวัติศาสตร์แรกที่คนจำนวนมากที่สุดในประเทศไทยสร้างมันขึ้นมา คือ พูดอย่างนี้มันก็เถียงได้เช่นกันว่า สงครามโลกหรือ ๒๔ มิถุนาก็มีคนเข้าร่วมเหมือนกัน เราจะไปปฏิเสธได้อย่างไรเราไม่มีหลักฐานที่จะไปงดมันลำบากมาก อันนี้คือลักษณะที่พูดง่าย ๆ ว่ามันทำให้ ๑๔ ตุลาต่างจากอื่น ๆ ที่มันเกิดขึ้นในยุคที่การติดต่อสื่อสารการเข้าร่วมทางการเมืองของคนมากมายมันเกิดขึ้นมาด้วยสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนไป เพราะฉะนั้นเมื่อดูประวัติศาสตร์มันจะต้องดูบริบทที่ใหญ่กว่า เพียงแค่ตัวบุคคลเท่านั้นที่จริงแล้วตัวคนที่เข้ามาก็เป็น ผลผลิตของการสื่อสารคมนาคมที่เปลี่ยนไป ทีนี้กลับมาที่ลักษณะเด่นของ ๑๔ ตุลาที่เป็นประวัติศาสตร์ของคนจำนวนมากเข้าร่วม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงอะไรต่างๆ นี้

แล้วที่เด่นมากและสำคัญมากๆ คือ ๑๔ ตุลา จะเป็นประวัติศาสตร์อันแรกที่มีความเป็นจริงมากที่สุด มีความจริงมากที่สุดแปลว่าอะไร ในความเข้าใจผม ผมคิดว่า ๑๔ ตุลาเป็นประวัติศาสตร์ที่ไม่มีใครคนใดคนหนึ่งหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งพรรคใดพรรคหนึ่ง แม้แต่รัฐบาลเองจะ สามารถอ้างว่าความจริง ๑๔ ตุลา คืออะไร หรือ ๑๔ ตุลา ต้องการอะไรอย่างเดียวนั้น อ้างหรือพูดเสนอเข้ามาเนี่ยยากมากๆ อันนี้เห็นตัวอย่างได้เลยในปี ๒๕๔๖ ที่รัฐบาลทักษิณอยู่มีการเสนอ ๑๔ ตุลาให้เป็นวันประชาธิปไตย แล้วก็ผ่านสภาและก็มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์เยอะมาก อย่างที่คุณสนธิ์สวัสดิ์บอกว่าไม่ได้มีการกำหนดออกมาแท้จริงด้วยเหตุผลทางการเมืองอื่นๆก็ตาม บรรยากาศที่มีการวิพากษ์วิจารณ์แม้กระทั่งการตั้งชื่อ ๑๔ ตุลาวันประชาธิปไตยก็ เเถียงกันว่าแล้ววันที่ ๒๔ มิถุนาจะเอาไปไว้ที่ไหน เพราะจริงๆแล้ว ๒๔ มิถุนาคือวันประชาธิปไตยวันแรก เพียงแต่ไม่มีการตั้งเป็นทางการมันเป็นวันชาตินั้น แต่คนก็รู้ว่า ๒๔ มิถุนานั้นหัวใจของมันคือการเรียกร้องประชาธิปไตย ถ้าโอน ๑๔ ตุลาให้เป็นวันประชาธิปไตยเนี่ย มันก็ไปลดทอน ๒๔ มิถุนา แค่นี้ก็เถียงกันไม่ตกแล้วมันรับไม่ได้แล้วก็ไม่มีทางที่จะเถียงให้ตกลงได้

อันนี้แสดงว่าก็กลับมาที่ผมตั้งของสังเกตว่า ๑๔ ตุลา มันเป็นประวัติศาสตร์ที่มันมีความจริงมากกว่าอันอื่น ๆ เป็นความจริงที่พิสูจน์ได้ด้วยตัวแต่ละคนเอง แต่ละคนก็จะมีความจริงทางประวัติศาสตร์อย่างที่คุณวัฒน์ชัยเจอ จะมีคนเดินมาที่มูลนิธิ ๑๔ ตุลา แล้วจะบอกว่าเขารู้เขาผ่านเรื่องนี้เขาโดนอะไร นี้คือความจริง แล้วใครจะจริงกว่าเขาเพราะเขาโดนเอง เพราะฉะนั้นถ้าหาก ๑๔ ตุลาจะมีประวัติศาสตร์เยอะ

มันก็จะเป็ประวัติศาสตรไทยไม่ได้เลย เนื่องจากทุกบททุกตอนนั้นมันจะถูกไ้ตั้งเียงถูกไ้ตั้งแ้งพูดง่ายๆ ว่าตรวจทานอะไรต่าๆนั้น อันนี้ทำให้ผมคิดว่เหตุการณ์ ๑๔ ตุลา จึงเป็ประวัติศาสตรที่มีปัญหามากที่สุด ในประวัติศาสตรไทย มันมีข้อเด่น และข้อเด่นเหล่านี้ มันจะสร้างปัญหาให้กับเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา เอง เดียวผมจะยกตัวอย่าง อย่างที่เราพูดอยู่เมื่อกี้ว่าจะเรียกชื่อวันอะไรก็ตาม แม้กระทั่งจะหาว่า ๑๔ ตุลา สร้างอะไร ยังไม่พูดเรื่องมรดกนะเพราะจะพูดเรื่องสุดท้าย ตอนนี้แค่ Clean ก่อนว่า ๑๔ ตุลา คืออะไร นาน วันเช้า ๓๙ ปี๑๔ ตุลานี้มันกลับเพิ่มปัญหามากขึ้นเรื่อยๆ แต่ว่าการเป็นปัญหาไม่ใช่เรื่องผิดหรือด้านลบ คือผมจะมองมันว่ามี การเปลี่ยนแปลงในแง่มีพัฒนาการ แต่พัฒนาการนี้ต้องการผมคิดว่าสิ่งที่วิฒนช้ยพูด ถึงนี้ผมขอหยิบเอามาใช้ได้เหมือนกันว่คือมันจะสะท้อนถึงปัญหาการมอง ๑๔ ตุลา ด้วย เพราะว่ ถ้าไม่มีกระบวนการในสังคมที่จะไปสร้างเพื่อบรรลุจุดหมาย หรือ เจตนารมณ์ของ ๑๔ ตุลาอย่างยั่งยืนขึ้นมาได้ ตราบนั้นการพูดถึง ๑๔ ตุลา ก็ยังเป็นปัญหาอยู่ตลอดเวลา

หลังจาก ๑๔ ตุลา มาแล้วระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยถึงจะไม่สมบูรณ์ก็ตาม แต่ว่ามัน ก็ค่อยๆ ชย้บไปก็ต่าตามนี้การมาเจอกันของ ๑๔ ตุลา ก็ไม่มีปัญหาที่มากถมาถึงหัวขบวนท้ายขบวนก็จะจบไป เพราะว่ กระบวนการที่จะสร้างความเป็น ๑๔ ตุลา นั้นมันปรากฏผลออกมาแล้วมันก็จะไปอยู่ในสังคมใน กระบวนการสื่อหรือการรับรู้ทั่วไปไม่มีใครไปถามว่คุณไปทำอะไรใน ๑๔ ตุลา และใครไปทำให้มันไม่เป็น อย่างนั้น ทุกคนกลายเป็นจำเลยของ ๑๔ ตุลา หมดเลยยี่นานวันเช้ากระบวนการทางสังคมการเมือง ซึ่ง หัวใจของมันอำนาจรัฐนี้ไม่สามารถผลักดันสร้างสถาบันหรือกระบวนการเพื่อไปบรรลุเจตนารมณ์ ๑๔ ตุลา ซึ่งก็คือการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยไม่ได้ซับซ้อนมันไม่ได้ดี ก็ถึงขนาดต้องอธิบายกันเป็นวันๆเลย ใครๆก็รู้ ว่ ๑๔ ตุลา ๒๔ มิถุนา คือการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย แต่ถ้าจะเียงให้มากกว่านั้นคือเียงว่านิยาม ประชาธิปไตย ผมเชื่อว่าประชาชนผ่านเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา ผ่านเหตุการณ์อะไรต่าๆมากมายนั่น ตอบ ได้ไม่ยากเลยว่ประชาธิปไตย คืออำนาจเป็นของประชาชนง่ายๆเอาเท่านี้ก็พอ ถ้าใครบอกว่าประชาชน ไทยยังไม่รู้ว่ประชาธิปไตย คืออะไรเป็นความเข้าใจผิดความหลงผิด ไม่มีทาง ซึ่งผมไม่เชื่อว่การเลือกตั้ง การซื้อเสียงนี้ซื้อก็ซื้อ แต่ว่าการรู้ไม่รู้เราต้องแยกออกมา คือคนที่รู้และก็ทำผิดก็เยอะ

ฉะนั้นเราต้องกลับมาดูที่เจตนารมณ์ใหญ่ก่อนว่คนไทยส่วนใหญ่อันนี้ก็ต้องการเห็นมัน ปัญหา คือว่กระบวนการที่เป็นจริงและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมันไม่บรรลุมันไปไม่ได้มันเป็นปัญหาที่มากกว่า ๑๔ ตุลา แล้วมากกว่าคนรุ่นเดือนตุลา และมากกว่าอะไรทั้งหมด ถ้าจะพูดจริงๆ มันก็ต้องว่กันอีกหัวข้อหนึ่งเลย เรื่องความล้มเหลวของขบวนการสร้างประชาธิปไตยของไทย ผมจะทิ้งไว้ตรงนั้นว่ความยากลำบากของ ๑๔ ตุลา อะไรต่าๆนั้น มันไปผูกโยงกับกระบวนการสร้างความเป็นจริงของการเมือง ตรงนี้ผมจะโยงไปถึง ประเด็นที่เราตั้งไว้แต่แรกว่ แล้วมรดกของ ๑๔ ตุลา มันมีไหม จากหัวข้อที่ตั้งมรดก ๑๔ ตุลาของคนหลากหลาย

รุ่นนี้ ไซ้ใหม่ ถ้าจะมองเป็นมรดกนี้ก็มีมุมมองเดียวกันที่รุ่นไหนก็ต้องมองถ้าเข้าใจการเปลี่ยนแปลงมรดก ๑๔ ตุลา ก็คงเป็นอันเดียวกัน หลายปีมาแล้ว ๒๕๕๐ อาจารย์เกษียร เตชะพีระ เป็น ปาฐกถาในมูลนิธิ ๑๔ ตุลา อาจารย์เกษียรบอกว่ามรดกของ ๑๔ ตุลา คือการสร้างพื้นที่ประชาธิปไตยพื้นที่ของสิทธิเสรีภาพความเสมอภาค และของเอกราชประชาธิปไตย และความเป็นธรรมของสังคม คือพูดง่ายๆว่า กระบวนการสร้างระบอบประชาธิปไตยที่เป็นของประชาชนอย่างแท้จริง นั่นก็คือ มรดกของประชาธิปไตย ที่นี้ความ สำคัญของตัวมรดกนี้มันไม่ได้อยู่ที่ตัวเหล่านั้น แต่มันอยู่ที่ว่าคนรุ่นใหม่สามารถ ถัดค้ำอำนาจรัฐที่ไม่เป็นธรรม และต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมได้ ก็แสดงว่ามันยังมีหวังที่จะรักษามรดกนั้นไว้ได้แสดงว่ามรดก ๑๔ ตุลามันไม่ใช่ของสำเร็จรูปไม่ใช่ที่ดินหมื่นไร่เอามาตัดแบ่งร้อยไร่ไม่ดีหรือถ้ามีเงินสิบล้านมาแบ่งคนละล้านดีไหม แต่จริงๆแล้วมรดกของ ๑๔ ตุลามันอยู่ในสายลมถ้าพูดกันจริงๆ แบบ Romantic นิดๆ ในแง่ที่ว่ามันเป็นการต่อสู้เรามีสำนึกของการสร้างความเป็นธรรมเสมอภาค และเป็นประชาธิปไตย

ตราบไตที่ยังมีสำนึกอยู่ ตราบนั้นมรดก ๑๔ ตุลา ก็ยังอยู่ เพราะฉะนั้นมันก็ยังอยู่กับคนทุกคนและก็อยู่กับคนรุ่นต่อไปมันไม่ใช่จะอยู่กับคนรุ่น ๑๔ ตุลา จริงๆแล้ว ๑๔ ตุลา ไม่ได้สร้างมรดกอันนี้ด้วย ผมอยากมองอย่างนี้ด้วยเวลาเราพูดถึง ๑๔ ตุลา เรามักจะเล่าและมองว่ามันเกิดความสำเร็จสร้างประชาธิปไตยมีการต่อสู้ อย่างกล้าหาญอะไรต่างๆก็ว่ากันไป พูดง่ายๆมันเป็นการปลุกกระดมทางการเมือง ในแง่นี้ ๑๔ ตุลา มันก็เป็นเรื่องเล่าในประวัติศาสตร์หลายอย่างที่เป็นจุดเริ่มต้น ที่เกิดการจุดประกายความต้องการ พอนานเข้า ๓๐ ปีก็พยายามโยกกลับไปดูผลว่าจุดเริ่มต้นมันอันเดียวกันไหมผมว่าถ้า อย่างนั้นเพื่อความเป็นธรรม โดยเฉพาะวันนี้ที่จะพูด ผมนั่งนึกดูว่าจะพูด อะไรดีเกี่ยวกับมรดก ๑๔ ตุลา ผมก็คิดว่าถ้าอย่างนั้นเราต้องไปวิเคราะห์ตั้งแต่เริ่มต้นเลยว่าตอนที่ ๑๔ ตุลา เกิดขึ้นมันไม่ได้เตรียมที่จะให้มรดกที่จะเอามาใช้จริงๆกันตรงนี้ได้ ก็คือมรดกของการสร้าง Spirit ของประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อะไรต่างๆ เพราะสิ่งที่ ๑๔ ตุลา ให้นี้ให้อะไรที่สมบูรณ์ต่อสู้กล้าเคลื่อนไหวอะไรต่างๆ เดียวนี้เราก็ยังคงใช้อยู่ จนอาจจะพูดได้ว่าการต่อสู้การประท้วงราคาพืชผลของกลุ่มคนต่างๆทั่วประเทศนี้สามารถทำได้ ซึ่งก็เป็นสิ่งที่น่ายี่ นดีที่เราจะมีพื้นที่ระดับหนึ่งที่เกิดมีการเคลื่อนไหวอะไรต่างๆไว้ แต่ว่าสิ่งที่ยากกว่านั้นคือการรักษาผลของสิ่งที่มันเกิดขึ้นมา คือ กระบวนการที่จะสร้างไปสู่ความสำเร็จมันจะต้อง คือ พูดง่ายๆว่าสร้างสถาบันรองรับอย่าง เป็นขั้นตอนขึ้นไป จนกระทั่งออกมา แล้วสามารถเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมได้ อันนี้ผมคิดว่าไม่ได้อยู่ในมรดก ๑๔ ตุลา จริงๆแล้วผมคิดว่า สำคัญด้วย คือ ให้ความชอบธรรมกับการต่อสู้กับอำนาจรัฐที่ไม่ชอบธรรมอะไรต่างๆ ของประชาชนที่ไม่มีฐานะหรือสถาบันต่างๆรองรับเขาอยู่

การลุกขึ้นสู้ของประชาชนบัดนี้เป็นสิ่งที่ทำได้ เดียวนี้ก็อ้างว่ารัฐธรรมนูญได้รองรับไว้ แต่จริง ๆ ถ้า ก่อน ๑๔ ตุลา รัฐธรรมนูญถ้าเราอ้างจริงๆก็ได้เพราะรองรับอยู่ในหมวดสิทธิและเสรีภาพ แต่เราก็รู้ถ้า

ออกไปต่อต้านก็ถูกจับหมดแล้วก็ถูกขังเงียบไม่มีใครไปต่อต้านให้ ผมคิดว่า ๑๔ ตุลาได้ทำให้มายาคติและการใช้อำนาจอันไม่เป็นธรรมของรัฐสูญสลายและถูกบั่นทอนลงไป แต่ว่าสิ่งที่ ๑๔ ตุลาไม่ได้ให้และไม่ได้เตรียมที่จะให้ด้วยคือ ความสามารถให้การที่จะสร้าง กระบวนการที่จะไปบรรลุเจตนารมณ์ อันสมบูรณ์ของ เพราะฉะนั้นอันนี้ผมคิดว่าในอนาคตถ้าเราพูดถึง ๑๔ ตุลาผมอยากให้เราเน้นถึง อนาคตทั้งใกล้ทั้งไกลของการไปบรรลุสร้างประชาธิปไตยที่สมบูรณ์มากกว่าการไปให้ความสำคัญกับการเริ่มต้นของ ๑๔ ตุลา ซึ่งมันเป็นเพียงก้าวแรกของการสร้างประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ขึ้น อันนี้เป็นบทความที่คุณสินธุ์ สวัสดิ์พิบูลย์ของ อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ที่พูดถึงเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา อาจารย์ปรีดีพูดว่าเป็นชัยชนะก้าวแรกของวีรชน ๑๔ ตุลา เพื่อบรรลุเจตนารมณ์ประชาธิปไตยสมบูรณ์ เพราะถ้าคิดใหม่ น่าสังเกตมากทำไมอาจารย์ปรีดีเน้นว่าทำไมเป็นชัยชนะก้าวแรกจริงๆ แล้ว

ผมคิดว่าในตอนนั้นที่เราตีใจกับ ๑๔ ตุลา ว่าเราสำเร็จหรือว่าชนะแล้ว มาประชาธิปไตยมาแล้ว พวกเผด็จการก็พังหมด เ ลือกตั้งก็ตั้งแต่เป็นการแต่งตั้งตอนนั้นอาจารย์สัญญาเป็นนายกรัฐมนตรี บรรยายภาคมันก็เปลี่ยนไปคนก็เชื่อว่าประชาธิปไตยน่าจะอยู่ไม่ไกล ผมก็อ่านบทความอาจารย์ปรีดีที่มาตีพิมพ์เมื่อปี ๒๕๑๗ เรื่องก้าวแรกของชัยชนะ แต่ผมก็ไม่ได้ สะดุดใจก็ไม่ได้คิดว่าเป็นปัญหาใหญ่ แต่ก็คิดว่าในแง่ผู้มีอาวุโสมีประสบการณ์เราก็ควรจะรับฟังอะไรต่างๆไว้ แต่ผมไม่คิดว่าขบวนการเคลื่อนไหวในตอนนั้นพวกนักศึกษา ๑๔ ตุลา นั้น จะนำเอาความเห็นก้าวแรกของการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ในบทความนั้นอาจารย์ปรีดีก็จะพูดถึงอุปสรรคเยอะมากที่ คณะราษฎรเจอแต่ ๑๔ ตุลานี้ไม่เจอ เรายังไม่มีปัญหามากขนาดนั้น เพราะฉะนั้นเราไม่รับเลย เท่าที่ผมจำความได้ไม่มีใครที่คิดว่าอุปสรรคของการสร้างประชาธิปไตยจะมาเหมือนกับที่คณะราษฎร เจอ อาจารย์ปรีดียกตัวอย่างทัศนคติคนพวกสังคมนักเราอ่านนี่รู้สึกว่าย่ำแย่ เอา อันนี้รู้สึกว่าย่ำแย่แบบมันเป็นการ คือผมเข้าใจว่าเป็น นิติทิผลของเงินที่มีการปฏิวัติวัฒนธรรมก็จะกำลังล้างความคิดเก่าอะไรต่างๆไปหมด เราคิดว่าเราไม่มีความคิดเก่ามากไปกว่านั้น และก็คงไม่มีใครไปรับ หรือคนที่เก่าก็ไม่รับเข้ามาและมันก็ไม่น่าจะสอดคล้อง ต่อจากนั้น มันก็เกิด ๖ ตุลา ซึ่งเราก็ไม่รู้ว่าจะอุปสรรคจริงๆนั้นมันมาจากอะไรเสร็จแล้วเราก็จะผ่านเหตุการณ์รัฐประหารอีก แล้วก็มีการพฤษภาเลือดเกิดขึ้น หลายคนที่อยู่ใน ๑๔ ตุลาก็อาจจะคิดว่าเป็นการรื้อฟื้น ๑๔ ตุลานะ แต่จริงๆแล้วมันไม่ใช่มันเป็นพัฒนาการต่อเนื่องมันไม่ใช่เรื่อง เดียวกับ ๑๔ ตุลา จริงๆแล้วมันก็เป็นปัญหาของ ๑๔ ตุลา ด้วยที่เราไม่ได้เตรียมการที่จะเห็นการเปลี่ยนแปลงที่มาในแบบที่เกิดขึ้นในแบบพฤษภาเลือดในตอนนั้น

จนกระทั่งล่าสุดหลังรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ แล้วมันก็เกิดอะไรขึ้นอีกต่างๆ ในสมัยของคุณทักษิณที่จบลงด้วยรัฐประหาร จบลงด้วยรัฐประหาร ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ ซึ่งก็ยังเป็นปัญหาที่เกี่ยวกันอยู่ทุกวันนี้ ทั้งหมดนี้ถ้าโยก ลับไปข้อคิดของอาจารย์ปรีดีเรื่องชัยชนะก้าวแรกกับอุปสรรคของทัศนคติคนเก่า เช่น

อิทธิพลทางประเพณีของชนชั้นเก่าในสังคมไทยนั้น ผมว่าน่าสนใจมากกว่า เพราะว่า คตินของการเปลี่ยนแปลงนั้นตอนนี้อยู่ในกรอบประชาธิปไตยทั่วโลก แต่ว่าเนื้อหาประชาธิปไตยที่เปลี่ยนล่าสุดอย่างน้อยก็ ๖-๗ ปี มาแล้ว ผมคิดว่าแนวทางของประชาธิปไตยที่สืบทอดมาจาก ๑๔ ตุลา ได้สร้างการต่อสู้ใหม่ ถ้าจะดูคนเข้าร่วมคน ๑๔ ตุลา ก็แตกออกเป็นหลายกลุ่มทั้งเหลืองแดง หรืออะไร ต่างๆ คือบอกไม่ได้แล้วว่าใครเป็นใคร แยกตัวบุคคลจาก ๑๔ ตุลา มันจับมันอธิบายไม่ได้แล้ว มันเป็นอวสานของ ๑๔ ตุลา หรือคนรุ่น ๑๔ ตุลา ถ้าจะให้ผมมองเพื่อให้ความเป็นธรรมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ ผมคิดว่ามันก็อธิบายได้ว่า

หลังปี ๒๕๓๕ มาสถานการณ์ทางการเมือง ก็เปลี่ยนแปลงได้สร้างพลังทางการเมืองที่สอดคล้องกับการเติบโตของชนชั้นที่กุมอำนาจทางเศรษฐกิจเอาไว้ ถ้าเราดูการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ปี ๑๙๙๐ มาเนี่ยซึ่งถือว่าเป็นปฏิปักษ์กับการเปลี่ยนแปลง ๒๔ มิถุนาเป็นครั้งแรก ผมคิดว่าการรวมกลุ่มกับชนชั้นนำเก่าหรือพวกนิยมเจ้านั้นกับพรรคการเมืองอนุรักษ์ แล้วพวกพลังแบบ Royalist ต่อมาก็คือกลุ่มฐานเศรษฐกิจของสังคมไทยตลอด แล้วการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่จะกระทบกระเทือนฐานนั้นก็ถูกนำมาเป็นอุปสรรคกับการเมืองที่นำมาสู่การโค่นล้มพลังการเมืองที่ต้องการการเปลี่ยนแปลง มันก็จะไปเป็นกระบวนการเดียวกันหลังปี ๒๕๓๕ แล้วก็ปี ๒๕๔๐ ว่าการรวมกลุ่มของฝ่ายอนุรักษ์ ฝ่ายนิยมเจ้าฝ่ายกษัตริย์นั้น ผมคิดว่ามีรูปแบบคล้ายๆ กันในรอบสามสิบปีที่ผ่านมา แล้วก็มองกลับไปในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองก็ได้

ถ้าจะมองการเปลี่ยนแปลงของ ๑๔ ตุลาบนเส้นทางใหญ่ของประชาธิปไตย นี่ผมคิดว่า ๑๔ ตุลา กับ ๒๔ มิถุนาคคล้ายกัน แต่การเริ่มต้นของพลังใหม่ที่ยึดกลุ่มพื้นที่ แต่ว่ากระบวนการหลังจากนั้นไม่สามารถรักษาผลของการเปลี่ยนแปลงของสถาบันและโครงสร้างอย่างแท้จริง มันเพียงแค่แตะและพยายามเปลี่ยนแล้วก็สร้างขบวนการอันใหม่มารองรับแล้วก็ไปไม่ ได้มันก็เกิดอุบัติเหตุของการหักล้างทางการเมือง ในขณะที่แน่นอนพลังที่รองรับข้างล่างพลังที่เกิดใหม่ก็เปลี่ยนไปตามกระแส ผมคิดว่าพลังปี ๒๕๕๐ ก็เป็นพลังของกลุ่มคนข้างล่างคนชั้นกลางทุกระดับที่ต่อสู้เพื่อที่จะหาอัตลักษณ์ของตนเอง หรือพูดง่ายๆว่าจะมีจุดยืนทางการเมือง ซึ่งมันจะเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติแะจะไปโทษใครก็คงไม่มีประโยชน์เพราะมันก็ต้องไปตามกระบวนการอันนั้นของมัน

ผมจะจบมรดก ๑๔ ตุลานิดเดียวเท่านั้นเอง หลายเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องของการเปลี่ยนไปสู่การสร้างสถาบันที่เป็นโครงสร้างใหม่ข้างหน้า แต่ ๑๔ ตุลาไม่ได้สร้าง ผมจะเพิ่มต่อไปเลยว่าถ้าเราจะมองมรดก ๑๔ ตุลาต่อไปเนี่ยมันมีอะไรบ้างที่เราจะเพิ่มแล้วควรมองให้ชัด ผมคิดว่าหลักการพื้นฐานของการเดินเนี่ย ผมว่าการต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคนี้ เพียงแต่เราต้องเปิดพื้นที่และการค้นคว้าใหม่

เนื่องจากคนรุ่นใหม่ปัจจุบันยุค Internet หรือ Generation x y z หรืออะไรต่างๆนี้ไม่ใช่คนรุ่น ๑๔ ตุลา ไม่ใช่คนรุ่น ๒๔๙๐-๒๕๐๐ มันคนละยุคกัน ความต้องการและความรับรู้ของคนเหล่านั้น ความหมายของประชาธิปไตยก็จะเปลี่ยนไป คนรุ่น ๑๔ ตุลาเราจะมองการต่อสู้อำนาจรัฐต่อไปเปลือๆ อำนาจรัฐจะไม่ใช่เป้าหมายสูงสุดก็ได้ หรืออาจจะไม่ใช่จุดหมายจุดเดียวก็ได้ สิทธิเสรีภาพไม่ใช่แค่ได้สิทธิมาประท้วง รัฐบาลเท่านั้น แต่จะหมายถึงสิทธิเสรีภาพของคนหลากหลายเชื้อชาติชนชาติศาสนาประเพณีวัฒนธรรมคนกลุ่มน้อยคนชายขอบ พุดง่าย ๆ ว่า คนไร้รัฐจำนวนมาก รวมทั้งคนที่มีเพศสภาพที่แตกต่าง กันออกไป เพราะฉะนั้นความเสมอภาค ภราดรภาพ มันไม่คลาสสิกเหมือนศตวรรษที่แล้วที่มองภาพเปลือๆว่าเป็นผู้ชายที่เป็นตัวแทนของประชาธิปไตยของความเสมอภาค แต่ต่อไปมันต้องมองไปถึงความเสมอภาคของเพศสภาพอื่นๆด้วย ไม่ใช่ผู้ชายเป็นใหญ่ไม่ใช่เชื้อชาติ ไทย หรือเป็นไทยอย่างเดียวยุต้องเป็นไทยที่บวกอีกเยอะเลย เพราะฉะนั้นตรงนี้นั้นจะเป็นมรดกที่จะไม่เหมือนในปี ๒๕๑๖ เลย มันเกือบจะเป็นอีกบทหนึ่งที่จะเกิดขึ้นในอีกต่อไป แต่ทั้งหมดนี้ผมคิดว่าถ้าหากคนรุ่นต่อไปสามารถที่จะใช้การเริ่มต้นของขบวนการ หรือ Spirit ของ ๑๔ ตุลา นี้ไปบรรลุเป้าหมายของกลุ่มคนต่างๆได้ ผมก็เชื่อว่ามรดกของ ๑๔ ตุลา ก็ยังอยู่แล้วก็มี ความหมายที่เป็นจริง แล้วก็ไม่ต้องเถียงว่าใครเป็นเจ้าของความเป็นจริงของ ๑๔ ตุลา คืออะไรเพราะว่าความเป็นจริงมันอยู่กับพวกเขาทั้งหมดแล้วอยู่ กับอนาคตอยู่กับคนรุ่นใหม่ทุกคน ผมก็ฝากไว้เท่านี้ครับ ขอขอบคุณมากครับ (เสียงปรบมือ)

ผู้ดำเนินรายการ เราใช้เวลาเกินมาเกือบ ๑๕ นาที เราจะมีกิจกรรมที่ลานโพธิ์ แล้วหลังจากนั้นจะมีกิจกรรม Walking tour ทางประวัติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ขออนุญาตว่าจะมีสรุปใหม่นองนภาวัลย์ มีอะไรจะเพิ่มเติมบ้างไหมสั้นๆให้เป็นกำลังใจกับผู้ที่สูงวัยในที่นี้ก็ได้ ขอเสียง ปรบมือให้นองนภาวัลย์ครับ (เสียงปรบมือ)

คุณนภาวัลย์ สิทธิศักดิ์ จริงๆพี่เขาก็พูดไปหมดแล้ว ต่อจากที่หนูคิด ก็จริงๆถ้าอยากเสนอในมุมมองคนรุ่นใหม่คือ คิดว่า ๑๔ ตุลา นี้หนูเคยทำงานเยาวชน แต่ตอนนี้ไม่มีแล้ว หนูคิดว่างานเยาวชน ๑๔ ตุลา มันดีมาก แต่ว่าตอนนี้โลกมันเปลี่ยนไปแล้วมันมีสื่อหลายอย่างทั้ง facebook สารคดี หนังสือ อะไรก็ตามแต่ คือเด็กรุ่นใหม่มีอะไรอยู่ในตัวอยู่แล้วจะทำอย่างไรให้ดึงศักยภาพเขา และเอาแก่นของ ๑๔ ตุลา ซึ่งจะทำให้มันไม่หายไปในกลุ่มคนรุ่นใหม่ด้วย แค่นี้คะ ขอขอบคุณคะ (เสียงปรบมือ)

ผู้ดำเนินรายการ คุณวัฒน์ชัย เชิญครับ

คุณวัฒน์ชัย วินิจจะกุล สั้นๆนะครับ ขอขอบคุณอาจารย์ธเนศที่พูดประเด็นเรื่องประวัติศาสตร์ได้ชัดเจนกว่าที่ผมพูดมากทีเดียว และทำให้ความคิดผมกระจ่างขึ้นมาก นอกจากนั้นประเด็นเรื่องซากทัศนะ

ศักดิ์ดิโนในบทความของอาจารย์ปรีดี ผมคิดว่าสำคัญมากนะครับ เป็นสิ่งซึ่ง ๑๔ ตุลาก้าวไม่พ้นมา ๓๙ ปีแล้ว อาจารย์ปรีดีกล่าวไว้แล้วว่าซากทศนะศักดิ์ดิโนเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ถ้าเราละเลยคำพูดของอาจารย์ปรีดี แล้วคิดว่าสังคมไทยเป็นประชาธิปไตยแล้ว ผมว่าเราคงคิดผิด และนี่ หมายถึงเราได้ละทิ้งมรดก ๑๔ ตุลา ซึ่งคน ๗๗ ชีวิตและอีกไม่รู้เท่าไรได้ทุ่มเทลงแรงไป ฉะนั้นลองคิดถึงประเด็นนี้ให้ดี ๆ ไม่เช่นนั้นคงจะเกิดเหตุก รณ๑๔-๑๙-๓๕-๕๓) หรือเดือนอื่น ๆ ซ้ำขึ้นอีกในอนาคต

ขณะที่เกาหลีใต้ เขามีกรณีเหตุการณ์กว ำงู วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ปี ๑๙๘๐ แล้วเขาก็จบ ไม่มีเหตุการณ์ชุมนุมหรือล้อมปราบรุนแรงเกิดขึ้นอีก เพราะเขามีบทเรียนและรู้จักนำเอาบทเรียนมาวิเคราะห์ทุกแง่มุม ขบวนการ ๑๘ พฤษภาคมที่กวำงูนำมาสู่กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศเกาหลีจนกระทั่งระบบการเมืองที่นั่นมีความเข้มแข็งมั่นคงและมีเสรีภาพมากในปัจจุบัน เหตุการณ์ที่กวำงูในปี ๑๙๘๐ คือการเคลื่อนไหวของนักศึกษาประชาชนในเมืองกวำงู มีการปิดเมืองตั้งกองกำลังของตนเองต่อสู้กับรัฐบาลเผด็จการทหาร แต่ผลสุดท้ายประชาชนแพ้ครับ คือ ทหารยกกำลังมาปราบล้มตายกันมากมาย แต่คนเกาหลีเรียนรู้ด้วยการรื้อฟื้นหาความจริงเพื่อสร้างความยุติธรรมให้กับคนที่ได้รับความสูญเสียจากการเป็นเหยื่อของอาชญากรรมของรัฐ และเกิดองค์ความรู้มากมายที่จะไม่ทำให้เกิดเหตุการณ์พฤษภาในเกาหลีอีก แต่เมืองไทยทำไมยังมีเหตุการณ์รุนแรงทางการเมืองเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก เหตุผล หนึ่งผมคิดว่าเรายังไม่มีการพูดกันอย่างจริงจังถึงอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยไทยคือซากทศนะศักดิ์ดิโน เรายังไม่มีกระบวนการที่จะทำลาย วิพากษ์และกล้าตั้งคำถามต่อซากทศนะศักดิ์ดิโนที่ยังดำรงอยู่อย่างเข้มข้นในสังคมไทย ผมไม่อยากพูดให้หมดกำลังใจว่ามรดก ๑๔ ตุลาคงจะไม่มี ความหมาย แต่ผมเสียสปีริตของ ๑๔ ตุลาในแง่ของการวิพากษ์และตั้งคำถาม หากคน ๑๔ ตุลาไม่คิดไม่สงสัยในเรื่องนี้ ก็ถึงเวลาแล้วที่คน ๑๔ ตุลาควรจะไปพักผ่อนและเข้านอนได้ซะที (หัวเราะ) ถ้าไม่วิพากษ์ทำลายเรื่องการเมืองมืออยู่ของซากทศนะศักดิ์ดิโนในสังคมไทย ผมคิดว่าปล่อยให้คนรุ่นหลังไปต่อสู้เปลี่ยนแปลงตามแบบฉบับหรือวิธีการที่หลากหลายสอดคล้องกับยุคสมัยของเขาดีกว่าครับ ขอขอบคุณมากครับ (เสียงปรบมือ)

ผู้ดำเนินรายการ อาจารย์ธนศบอกว่าไม่มีประเด็นแล้ว แต่ก็ได้ทิ้งประเด็นให้เราไปคิดมากมาย ไม่ว่าจะเป็นจิตวิญญาณขบถ หรือเอกลักษณ์บางอย่างของ ๑๔ ตุลา ความเป็นเจ้าของประเภททอดแล้วไม่ปล่อยไม่ใคร่ยอมให้คนอื่นมีพื้นที่ไม่ยอมตีความด้านอื่น หรือไม่ก็การมองมุมใหม่ของ ๑๔ ตุลา หรือชุดความคิดใหม่ต่อการเปิดพื้นที่ให้คนรุ่นใหม่เยาวชนคนหนุ่มสาวได้ถอดบทเรียนเพื่อเกิดกระบวนการใหม่ๆที่ไม่สิ้นหวังกับ ๑๔ ตุลา มันเป็นเรื่องที่สำคัญ ๑๔ ตุลาจะไม่ตายถ้าเป็นเรื่องที่อยู่ในกระแสความรู้สึกของประชาธิปไตยที่จับต้องได้ในปัจจุบันไม่ใช่เป็นแค่เรื่องตำนาน ซากเดนความคิดเก๋ายังอยู่ในสังคมไทยอย่าง

เต็มพื้นที่หรือไม่ เป็นคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบตรงนี้นะครับ ทุกคนลองไปทบทวนดูแม้แต่ตัวเราเองกับพื้นที่คนรอบข้างว่าเป็นอย่างไรบ้าง ผมขออนุญาตจบรายการเพียงเท่านี้ เนื่องจากมีกิจกรรมรออยู่ข้างล่างอีกสองกิจกรรมครับ ของเสียงปรบมือให้กับวิทยากรทั้งสามท่านด้วยครับ (เสียงปรบมือ)